

HÚSZ ÉVE HUNYT EL SINKOVITS IMRE, A 20. SZÁZAD EGYIK LEGJELENTŐSEBB MAGYAR SZÍNÉSZE

A színészőriásnak nem volt Nemzetije

FOTÓ: KIRÁLY JÚLIA/ARCHÍV, FORRÁS: FORTEPAN

A Nemzet Színészenek pályája utolsó éveiben gyakorlatilag nem volt Nemzetije. Kesergett is ezen Sinkovits Imre, hiszen kevés embernek volt annyira fontos a nemzet, mint neki. Mire felépült a színház, a művész elhunyt.

→NÁNÓ CSABA

Bár két évtizede nincs közöttünk a kiváló színművész, hangja, arca, megjelenése annyira jellegzetes volt, hogy vélhetően még generációkon át tudni fogják ki volt Sinkovits Imre. Szerencsére az utóbbi időben filmjeit, darabjait elég gyakran vetíti a magyar közszolgálati média, alakításaiból a fiatal színészek rengeteget tanulhatnak. Budapesten született 1928. szeptember 21-én, a Színművészeti Főiskolára 1947 és 1951 között járt. Elképzelni is nehéz, mekkora tehetségként vágott neki a pályának, alig négyévi színjátszás után már a Jászai Mari-díj birtokosa volt.

A család horvát származású volt, apja vendéglőt vezetett, míg csódba nem ment, nagypapja kéményseprő volt. A legnehezebb időkben, 1940-ben, amikor alig jutott kenyérre is, született meg Imre öccse, a későbbi Kossuth-díjas színművész, Sinkó László. Bár a fiatal Imrét a papi pálya is vonzotta, sőt egy időben erdész, majd kertész akart lenni, Sinkovits mégsem véletlenül lett színész: élete folyamán többször is elmesélte, hogyan játszottak barátjával színházadit a lakóházuk udvarán álló porolóra felakasztott szőnyeg mögé bújva.

→**Bár a fiatal Imrét a papi pálya is vonzotta, sőt egy időben erdész, majd kertész akart lenni, Sinkovits mégsem véletlenül lett színész: élete folyamán többször is elmesélte, hogyan játszottak barátjával színházadit a lakóházuk udvarán.**

Talán nem volt véletlen, hogy legtöbbször Madách Az ember tragédiáját „tűzték műsorra”, és a kis Sinkovits általában az Úr hangján szólalt meg. Hiszen ezt tette később a varázslatos deskákön is hosszú évtizedeken át. Pályaválasztásában közrejátszott az is, hogy fiatal korában olvasta Jászai Mari visszaemlékezéseit, és ez döntően hatott rá.

A forradalmár

Véletlen volt, hogy lakásának ablaka a Március 15. térre nyílt. De amikor 1956. október 23-án megmozdult a tömeg, Sinkovits – egy szál Petőfi-kötettel a hóna alatt – lerohant az emelet-

Sinkovits Imre, a Nemzet Színésze fiatalon, egy 1972-es fényképen

ről, és a Petőfi-szobor talapzatán soha nem látott hévvel, átéléssel elszavalta a Nemzeti dalt. Tevékenyen kivette részét a forradalomból: 1956. október 30-án megtartották a Nemzeti Színházban a Színművészek Ideiglenes Nemzeti Bizottság tagválasztását. A Madách Színház, az Operaház, a Néphadsereg Színháza, valamint a Nemzeti Színház tagsága jelenlétében Bessenyei Ferenc, Hindy Sándor után harmadiknak Sinkovits Imrét választották be egyhangúan a jelenlévők. Az ülést követően átvonultak a Színművészeti Szövetségbe, ahol a budapesti színházak küldöttjei megalakították a Magyar Színház- és Filmművészeti Szövetség Forradalmi Bizottságát. A jelenlévők megválasztották a tagságot, ide is beválasztották Sinkovits Imrét Darvas Iván, Pécsi Sándor, Szakáts Miklós, Molnár Tibor, Lukács Miklós, Palló Imre és Bessenyei Ferenc társaságában. Felszólították Magyarországot valamennyi színházának a művészeit, hogy alakítsák meg mindenütt a színházak forradalmi bizottságát. A november 5-én bekövetkező szovjet invázió nyomán hatalomra kerülő Kádár János vezette állam a bizottság működését felfüggesztette, majd rövidesen feloszlatta, és idővel a tagjai ellen eljárást kezdeményezett az államhatalom megdöntésére való felbujtás vádjával.

„Engedetlensége” miatt Sinkovitsot 1958-ban a József Attila

Színházba száműzték néhány évad erejéig. A megtorlás nem törte meg a kiváló művészt, ragyogó alakítások sorával gazdagította itt is pályáját sokszor a büntetését szintén ott töltő Darvas Ivánnal együtt. Egy későbbi interjúban így emlékezett: „bár csak Isten mindenkit úgy büntessen, mint engem. Ragyogó társulat volt a József Attila színházán, jobbnál jobb szerepeket játszhattam.” A három testőrben például egymaga játszott el huszonvalahány szerepet. Ilyet még senki sem tett addig.

A Nemzetibe 1963-ban került vissza. Fényes évtizedek következtek csodálatos alakításokkal. Madách tragédiájának minden szerepét eljátszotta – kivéve Évát. Olyan felejthetetlen szerepekkel gazdagította, színesítette a magyar színjátszás palettáját, mint Bánk bán, Tiborc, Macbeth, a Hunyadiak darabjának Czilleije, De Sade márki. Ő volt Németh László VII. Gergely pápája és számtalan Sütő András-darab főszereplője.

Szívemarkoló játéka, szuggesztív alakításai, a tűz, amely a színházon égett, mindent magával ragadott. Méltán volt büszke a szép magyar beszédért kapott Kazinczy-díjra. Mondták, Latinovits óta senki sem szavalt olyan felemelően, magasztosan a Szózatot, mint Sinkovits. Mindenben remekelt, amit csak elvállalt, vagy ráosztottak. Kiváló filmszínész volt,

bár ő csak három filmjét tartotta jelentősnek (A tizedes meg a többiek, a Két félidő a pokolban, Isten hozta, őrnagy úr).

Alakításainak hatása most is érződik, hiszen Az Egri csillagok Dobó kapitánya a mai napig Sinkovits megformálásában él tovább a köztudatban. A sokak által lenézett szinkronizálást külön hivatásként kezelte. Sokoldalúságát bizonyítja, hogy ő volt a Hupikék törpikék című népszerű rajzfilmsorozatban Törpapa magyar hangja.

Zseniális színész, szerény kolléga

A hatalmas tehetség és tudás birtokában is megmaradt szerény embernek. „Képtelen voltam bármikor is elhinni, hogy csakugyan olyan jó színész volnék, mint amilyennek olykor tartanak. Amikor egyszer a fiam azzal jött haza az iskolából, hogy valamelyik osztálytársa szeretne autogramot kérni, visszaültem, hogy ha az osztálytársa szülei is aláírják a nevüket egy papírra, akkor én is” – mondta egy interjúban.

Édesapja egyszerű vendéglős volt – bár József Attila példáiul számtalanszor megfordult nála –, és innen eredeztette a szakma iránti alázatát: „apám mindig azt kérdezte: mivel szolgálhatok? Én is. A közönséget, színházat, szakmát, országot. Soha nem kértem szerepet, szerepet soha vissza nem adtam, soha nem szoltam olyan dologba, ami nem rám tartozik. Amivel megbíztak, amit rám osztottak..., azt a legjobb tudásom szerint igyekeztem megvalósítani”.

Sinkovits Imre játszott. Élete vége felé talán túl sokat. Barátai, kollégái, családja féltette az egészségét. De ő arra született, hogy mások helyett is átéljen minden földi gyarlóságot, minden égi csodát. Halála előtt nem kevesebb, mint hat darabban játszott – felváltva. Lenyűgöző humorral rendelkezett, és szívesen mókázott a színházon is, főleg az olyan kollégákkal, akik szintén értették a tréfát. A családot és a szakmát viszont igen komolyan vette: fél évszázadot élt le felesége, Gombos Katalin színművésznő oldalán. Madách Mózesét 22 évadon át alakította, az ifjúkortól az agastyánkorig Mózes teljes életét leélte a színházon. Végül ő kérte a színház vezetését, hadd játssza a fiatal Mózes fia, Vitai András. Kisé furcsának tartotta már ő is, hogy hetvenévesen kamaszként lépjen a színházra.

Pályafutása alatt szinte minden állami kitüntetést megkapott. Kétszeres Jászai Mari-díjas színművész (1955, 1962), 1966-ban Kossuth-díjjal tüntették ki, 1970-ben érdemes művésznek, négy évvel később kiváló művésznek választották. Magyar Örökség-díjjal tüntették ki 1996-

ban, 1998-ban megkapta a Sík Ferenc-emlékgyűrűt, 2000-ben pedig az akkor először kiosztott Nemzet Színésze kitüntetést.

Hattyúdál

Majdnem utolsó leheletéig a színpadon volt. 2001. január 16-án este a Tudóst alakította Vörösmarty Csongor és Tündéjében, senki sem gondolta, hogy ez lesz a hattyúdala. A színpad mögött fáradtnak, betegnek látszott. A közönség mindebből semmit sem vett észre, annyira hitelesen, mély átéléssel játszott. Jelenései között – amit addig soha nem tett – leült pihenni. Kollégái aggódtak érte, de senki sem tudta, hogy mekkora a baj. Kegyes volt hozzá a sors – nem szenvedett. Csendben, méltósággal távozott az élők sorából, hogy csatlakozzon az égen egyre gyarapodó színészőriásokhoz. Végakarata szerint az óbudai temetőben helyezték örök nyugalomra szeretett szülei

→**Sinkovits Imre játszott. Élete vége felé talán túl sokat. Barátai, kollégái, családja féltette az egészségét. De ő arra született, hogy mások helyett is átéljen minden földi gyarlóságot, minden égi csodát. Halála előtt nem kevesebb, mint hat darabban játszott – felváltva.**

mellé. Felesége, Gombos Katalin színésznő 2012-ben követte férjét az égi színpadra. Öccse, László 2015-ben mondott búcsút a földi létnek.

Az élet fintora: a Nemzet Színészenek nem volt Nemzeti Színháza: „én a Nemzetiben léptem először színpadra. Főiskolásként álltam egy kandeláber mellett, és boldog volnék, ha megadatna, hogy innen is búcsúzzam. Még ha érzem is, hogy az új Nemzeti felépítését már nem fogom megérni”. Sajnos, igaza lett. 2001. január 18-án hunyt el, az új Nemzeti a következő évben nyitotta meg kapuit... Február 2-i temetése nemzeti esemény volt. A közszolgálati televízió 99 perc időtartamban és élő adásban sugározta búcsúztatását az Óbudai temetőből.

Ami rendkívül szomorú: húsz esztendővel ezelőtt szinte egyidőben halt meg Sinkovits Imre és Zámbo Jimmy énekes, aki önmagát a Király címmel tüntette ki. Összehasonlíthatatlan, amit egyenként a magyar kultúráért tettek. Nem szeretném Jimmy munkásságát (le)értékelni, tény, hogy két évtizeddel haláluk után több ódát is olvastam a dalokról, de csak elvétve emlékeztek meg a Nemzet Színészeről...